

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
Ministarstvo za odgoj i
obrazovanje

Босна и Херцеговина
Федерација Босне и Херцеговине
КАНТОН САРАЈЕВО
Министарство за одгој и
образовање

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON SARAJEVO
Ministry for Education

INSTITUT ZA RAZVOJ
PREDUNIVERZITETSKOG
OBRAZOVANJA
KANTON SARAJEVO, BOSNA I HERCEGOVINA

ИНСТИТУТ ЗА РАЗВОЈ
ПРЕДУНИВЕРЗИТЕТСКОГ
ОБРАЗОВАЊА
КАНТОН САРАЈЕВО, БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

PRE-UNIVERSITY EDUCATION
INSTITUTE OF SARAJEVO CANTON
BOSNIA AND HERZEGOVINA

MEDICINSKA ANTROPOLOGIJA

**Nastavni plan i program/predmetni
kurikulum zasnovan na ishodima učenja**

SADRŽAJ

PK1 – Opis nastavnog predmeta	2
PK2 – Ciljevi učenja i podučavanja nastavnog predmeta	3
PK 3 - Oblasna struktura predmetnog kurikuluma	4
PK4 – Odgojno-obrazovni ishodi	6
PK5 – Učenje i podučavanje	11
PK6 – Vrednovanje u predmetnom kurikulumu	12

Riječi i pojmovi koji imaju rodno značenje korišteni u ovom dokumentu odnose se jednako na muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

PK1 – Opis nastavnog predmeta

Medicinska antropologija bavi se proučavanjem odnosa čovjeka, zdravlja, bolesti i kulture kroz interdisciplinarni pristup koji povezuje prirodne i društvene nauke. Svrha ovog nastavnog predmeta u općem sistemu obrazovanja je da učenicima pruži razumijevanje bioloških, kulturnih i socijalnih faktora koji utiču na zdravlje pojedinca i zajednice, te da razvije sposobnost kritičkog promišljanja o zdravlju kao kompleksnom fenomenu. Time se učenici osposobljavaju za odgovorno donošenje odluka u svakodnevnom životu, prepoznavanje rizika i promicanje zdravih stilova življenja.

Podučavanje ovog nastavnog predmeta razvija vrijednosti poput odgovornosti prema sebi i drugima, poštivanja različitosti, solidarnosti, brige o zajednici i očuvanja kulturnog naslijeđa u kontekstu zdravstvenih praksi. Kroz izučavanje tema vezanih za porijeklo bolesti, uticaj okoline, ishranu, tjelesnu aktivnost, prevenciju i promociju zdravlja, učenici razvijaju svijest o povezanosti zdravlja sa životnim stilom, sportom i socijalnim okruženjem.

Savremena koncepcija učenja i podučavanja ovog nastavnog predmeta zasniva se na iskustvenom, istraživačkom i projektnom učenju, u kojem učenik aktivno učestvuje u procesu otkrivanja i primjene znanja. Nastava uključuje studije slučaja, terenski rad, praktične eksperimente, simulacije, grupne projekte i interdisciplinarna istraživanja. Takav pristup jača kompetencije učenika u rješavanju problema, analitičkom razmišljanju, timskom radu i komunikaciji, te podstiče kreativnost i inicijativu.

Medicinska antropologija direktno doprinosi razvoju ključnih kompetencija definisanih savremenim obrazovnim okvirom: komunikacije na maternjem i stranim jezicima, matematičke i prirodno-naučne pismenosti, digitalnih vještina, socijalne i građanske kompetencije, te kompetencije za cjeloživotno učenje. Poseban naglasak stavlja se na razvoj kulturne svijesti i izražavanja, kao i na osnaživanje lične i socijalne odgovornosti.

Ovaj nastavni predmet ostvaruje snažnu korelaciju sa Biologijom, Sociologijom, Psihologijom, Sportom, Geografijom i Informatikom, čime se omogućava integrisano učenje i povezivanje znanja iz različitih oblasti. U sportskom izbornom području gimnazije, sadržaji iz Medicinske antropologije posebno se povezuju s nastavnim predmetima koji prate tjelesni razvoj, sportsku medicinu i kineziologiju, pružajući učenicima dodatno razumijevanje uticaja kulture i društva na sportske prakse i zdravlje sportista. Na taj način, Medicinska antropologija doprinosi ostvarivanju svrhe i vizije obrazovanja – formiranju zrelih, odgovornih i društveno angažovanih građana, sposobnih da kritički promišljaju, sarađuju i aktivno doprinose zdravlju i dobrobiti zajednice.

PK2 – Ciljevi učenja i podučavanja nastavnog predmeta

1. Primjena znanja iz antropologije radi razumijevanja odnosa zdravlja, bolesti, kulture i društva:

Podrazumijeva istraživanje porijekla bolesti, utvrđivanje faktora koji utiču na pojavu bolesti i zdravlja u različitim društvenim i kulturnim kontekstima, te razvijanje navike poštivanja i uvažavanja kulturnih različitosti svakog pojedinca. Uključuje primjenu znanja i metoda za promociju zdravlja, prepoznavanje sličnosti i razlika među pojedincima i grupama, te razvijanje odgovornog stava prema zdravlju u zajednici.

2. Razvijanje i očuvanje ljudskih osobina, sposobnosti i motoričkih znanja u kontekstu zdravlja i kvaliteta života:

Podrazumijeva sprečavanje preranog opadanja antropoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti, te poticanje njihovog optimalnog razvoja. Uključuje sticanje kinezioloških znanja radi razumijevanja psihičkih procesa i različitih oblika ponašanja tokom i nakon tjelesne aktivnosti. Cilj je poticati tjelesne aktivnosti koje doprinose zdravlju, sposobnostima i ukupnom blagostanju pojedinca.

3. Osposobljavanje učenika za primjenu metoda kineziološkog mjerenja i analizu pokreta:

Podrazumijeva sticanje znanja o osnovnim metodama mjerenja u kineziologiji, planiranje i organizaciju mjerenja, te posmatranje i interpretaciju različitih pokreta kod pojedinca. Uključuje razvijanje sposobnosti čitanja i razumijevanja podataka dobivenih mjerenjima, te predlaganje mjera za unapređenje i poboljšanje tjelesnih sposobnosti na osnovu rezultata.

4. Sticanje znanja o važnosti mentalnog i reproduktivnog zdravlja:

Podrazumijeva podsticanje mladih na razmišljanje o vlastitom zdravlju i kvalitetu života, te razvijanje odgovornog odnosa prema zdravlju u okviru različitih društvenih i vršnjačkih grupa. Uključuje prepoznavanje stresnih događaja u svakodnevnom životu, razumijevanje njihovog uticaja na mentalno zdravlje, te promociju odgovornog spolnog ponašanja kao faktora očuvanja psihofizičkog zdravlja adolescenata.

PK 3 - Oblasna struktura predmetnog kurikuluma

Kurikulum nastavnog predmeta Medicinska antropologija koncipiran je u četiri oblasne strukture:

- A. Antropologija ljudskog tijela i zdravlja
- B. Kineziologija i fizičko zdravlje
- C. Kineziometrijska mjerenja
- D. Mentalno zdravlje

A. Antropologija ljudskog tijela i zdravlja Antropologija

Ova oblast obuhvata temeljna znanja iz opće i medicinske antropologije, s fokusom na biološke, kulturne i društvene aspekte ljudskog postojanja. Učenici razvijaju razumijevanje evolucijskog razvoja čovjeka, građe i funkcije tijela, te povezanosti kulture, načina života i zdravstvenih ishoda. Posebna pažnja posvećuje se razlikama među populacijama, adaptacijama na okoliš i uticaju tradicijskih i savremenih medicinskih praksi na zdravlje.

B. Kineziologija i fizičko zdravlje

Ova oblast se bavi proučavanjem kretanja, tjelesne aktivnosti i njihovog uticaja na zdravlje i kvalitet života. Učenici stiču znanja o anatomiji i fiziologiji u kontekstu sporta i svakodnevne aktivnosti, biomehanici pokreta, prevenciji povreda te ulozi tjelesne aktivnosti u očuvanju zdravlja. Naglasak je na integraciji kinezioloških principa sa savremenim spoznajama iz sportske medicine i medicinske antropologije.

C. Kineziometrijsko mjerenje

U ovoj oblasti učenici uče metode i tehnike mjerenja fizičkih i motoričkih sposobnosti, tjelesne kompozicije, funkcionalnih kapaciteta i biomehaničkih parametara. Stiču vještine pravilnog korištenja mjernih instrumenata, obrade podataka i interpretacije rezultata. Uključuje se i analiza uticaja genetike, treninga i okoliša na mjerene parametre, čime učenici razvijaju kompetencije u procjeni fizičke spremnosti i praćenju napretka.

D. Mentalno zdravlje

Ova oblast obuhvata razumijevanje povezanosti tjelesnog i mentalnog zdravlja, psiholoških faktora u sportu, te prevencije i promocije mentalnog blagostanja. Učenici analiziraju uticaj stresa, motivacije, timske dinamike i kulturnih stavova na mentalno zdravlje. Naglasak je na razvijanju strategija za očuvanje mentalnog zdravlja, jačanje otpornosti, te prepoznavanje i pravovremeno reagovanje na znakove psiholoških poteškoća.

PK4 – Odgojno-obrazovni ishodi

Srednje IV

Godine učenja i podučavanja predmeta: 1

A. Antropologija ljudskog tijela i zdravlja

A.IV.1

Procjenjuje važnost antropologije u kulturnim različitostima pojedinca.

A.IV.1.1 Objašnjava ulogu antropologije u razumijevanju kulturnog identiteta.

A.IV.1.2 Prepoznaje položaj pojedinca u različitim kulturama.

A.IV.1.3 Argumentuje o značaju poštivanja kulturnih različitosti u savremenom društvu.

A.IV.2 Opisuje važnost antropologije u procesu odgoja i obrazovanja pojedinca.

A.IV.2.1 Navodi ključne pojmove antropologije u procesu obrazovanja.

A.IV.2.2 Objašnjava kako antropološki pristup pomaže prilagodbi nastavnih metoda različitim kulturnim kontekstima.

A.IV.2.3 Procjenjuje važnost antropološkog znanja za razvoj tolerantnog i inkluzivnog školskog okruženja.

A.IV.3 Analizira povezanost bioloških, kulturnih i društvenih faktora sa zdravljem pojedinca i zajednice.

A.IV.3.1 Prepoznaje osnovne biološke, kulturne i društvene determinante zdravlja.

A.IV.3.2 Analizira primjere zdravstvenih izazova iz antropološke perspektive.

A.IV.3.3 Predlaže mjere za unapređenje zdravlja zasnovane na integrisanom pristupu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Antropologija, čovjek, kultura, kulturne vrijednosti i norme, društvo, tradicija i običaj, različitosti među ljudima, tolerancija, inteligencija, determinante zdravlja.

PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA UČENJA

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Pri obradi nastavnih sadržaja u okviru ishoda učenja, preporučuje se polaziti od onoga što učenici već znaju, onoga što žele znati, te podsticati i usmjeravati njihovo razmišljanje do novih saznanja nakon procesa učenja, tj. onoga što su naučili. Antropologija omogućava učenicima sticanje znanja o kulturnim i biološkim različitostima čovjeka u društvu. Nastava se organizuje tako da učenici kroz primjere iz stvarnog života i studije slučaja uočavaju specifične kulturne obrasce, običaje i vjerovanja. Nastavnik podstiče usporedno razmatranje različitih kultura, kako bi učenici razvili sposobnost uočavanja sličnosti i razlika, te razumjeli kako kulturna pozadina oblikuje ponašanje i identitet pojedinca. U nastavi se koriste multimedijalni izvori, dokumentarni filmovi i online izložbe koji približavaju raznolikost kulturnih praksi, a učenici učestvuju u interaktivnim radionicama interkulturalnog dijaloga. Grupni projekti potiču zajedničko osmišljavanje prijedloga za unapređenje zdravlja, čime učenici razvijaju i istraživačke i organizacijske vještine, ali i osjećaj društvene odgovornosti.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Antropologija ima za cilj da učenik primjenom prethodno stečenih znanja iz Biologije, Sporta i Osnova sportske pripreme usvoji znanja o faktorima koji mogu uticati na čovjeka, njegov položaj u društvu, kulturne različitosti svakog pojedinca i aktivnosti u svakodnevnom životu.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Zdravstvena kompetencija – razvija se kroz usvajanje i upotrebu informacija o zdravim navikama i uvažavanje kulturnih različitosti.

Socijalna i građanska kompetencija – poštovanje pravila različitih kultura, vrijednosti svakog pojedinca u društvu i uvažavanje položaja pojedinca u svojoj okolini.

B. Kineziologija i fizičko zdravlje

B.IV.1 Primjenjuje kineziološke aktivnosti s ciljem očuvanja unapređenja i zdravlja.

B.IV.1.1 Objašnjava uticaj kinezioloških aktivnosti na fizičko i mentalno zdravlje u sportskim programima.

B.IV.1.2 Odabire i prilagođava kineziološke aktivnosti prema individualnim potrebama, sposobnostima i zdravstvenom stanju, uzimajući u obzir principe sigurnosti i prevencije povreda.

B.IV.2 Analizira i unapređuje motorička znanja kroz primjenu odgovarajućih postupaka tokom kinezioloških aktivnosti.

B.IV.2.1 Izrađuje programe za sprovođenje kinezioloških aktivnosti u skladu sa mogućnostima i potrebama pojedinca.

B.IV.2.2 Identificira vlastite motoričke sposobnosti, prepoznaje područja za unapređenje i primjenjuje strategije za postizanje napretka.

KLJUČNI SADRŽAJI

Kineziologija, sportske aktivnosti, odabir i planiranje sportskih aktivnosti, osnovne i specifične motoričke sposobnosti, metode i postupci unapređenja motoričkih znanja, praćenje i evaluacija motoričkog razvoja.

PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA UČENJA

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Podučavanje kinezioloških aktivnosti u svrhu očuvanja i unapređenja zdravlja zahtijeva kombinaciju teorijskog i praktičnog pristupa. Nastavnik bi trebao polaziti od objašnjavanja osnovnih pojmova kinezioloških obilježja, povezujući ih s primjerima iz različitih sportskih i rekreativnih programa. Kroz interaktivne diskusije i analizu konkretnih situacija, učenici se potiču da razumiju na koji način pravilno odabrane i prilagođene aktivnosti doprinose fizičkom i mentalnom zdravlju. Praktični dio nastave uključuje izvođenje različitih kinezioloških aktivnosti na otvorenom ili u sali, pri čemu nastavnik demonstrira pravilne tehnike, naglašava sigurnosne procedure i podučava principe prevencije povreda. Razvoj specifičnih motoričkih znanja temelji se na individualnom pristupu učenicima. Nastavnik potiče učenike da procijene vlastite motoričke sposobnosti kroz standardizirana mjerenja i samoprocjenu, te da identifikuju oblasti u kojima žele ostvariti napredak. Na osnovu tih podataka, učenici uz podršku nastavnika planiraju i izrađuju individualne ili grupne programe vježbanja, koji uključuju jasno definirane ciljeve, učestalost, intenzitet i trajanje aktivnosti. Ovi programi se redovno evaluiraju i prilagođavaju na osnovu postignutih rezultata i povratnih informacija.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Kineziologija ima za cilj da učenik primjenom prethodno stečenih znanja iz Biologije, Sporta i Osnova sportske pripreme usvoji i primijeni znanja o faktorima koji mogu uticati na kretanje čovjeka, i pokrete u pojedinim aktivnostima, pa i u svakodnevnom životu. Omogućava učenicima spoznaju o kvalitetnijem i pravilnijem načinu držanja i kretanju tijela.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Zdravstvena kompetencija – razvija se znanje o kineziološkim obilježjima, uticaju fizičke aktivnosti na prevenciju bolesti i održavanje fizičkog i mentalnog zdravlja. Učenici uče kako da planiraju, provode i prilagođavaju programe vježbanja u skladu sa ličnim potrebama i mogućnostima, čime se potiče trajno usvajanje zdravih životnih navika.

Socijalna i građanska kompetencija – rad u paru ili timu prilikom izvođenja vježbi i sportskih aktivnosti razvija saradnju, poštivanje pravila i komunikacijske vještine. Učenici uče kako zajedničkim radom mogu postići bolje rezultate, razvijajući osjećaj pripadnosti i odgovornosti prema grupi.

Digitalna i istraživačka kompetencija – u procesu praćenja i evaluacije svojih postignuća učenici mogu koristiti digitalne alate za mjerenje i analizu rezultata (npr. aplikacije za praćenje aktivnosti, videoanalize tehnike), što doprinosi razvoju digitalne pismenosti. Istovremeno, primjena osnovnih istraživačkih metoda (mjerenje, analiza i interpretacija podataka) razvija kompetenciju rješavanja problema i donošenja odluka na osnovu dokaza.

C. Kineziometrijska mjerenja

C.IV.1 Utvrđuje temeljne zakonitosti kinezometrijskih mjerenja.

C.IV.1.1 Objašnjava osnovne pojmove, principe i zakonitosti kinezometrijskih mjerenja.
C.IV.1.2 Opisuje pravila i standardne postupke provođenja mjerenja.
C.IV.1.3 Razlikuje vrste kineziometrijskih mjerenja u zavisnosti od svrhe i konteksta primjene.

C.IV.2 Procjenjuje teorijska znanja i kreira vlastite forme kineziometrijskih mjerenja.

C.IV.2.1 Objašnjava značaj mjerenja u kineziologiji i njihovu primjenu u praksi.
C.IV.2.2 Odabire odgovarajuće mjerne instrumente prema cilju mjerenja.
C.IV.2.3 Izrađuje jednostavne forme za prikupljanje i evidentiranje podataka.

C.IV.3 Koristi metode i opremu za kineziometrijska mjerenja.

C.IV.2.1 Opisuje metode kineziometrijskih mjerenja.
C.IV.2.2 Demonstrira pravilnu upotrebu instrumenata za mjerenje kinezioloških parametara.
C.IV.2.3 Interpretira rezultate mjerenja te donosi zaključke na osnovu dobivenih podataka.

KLJUČNI SADRŽAJI

Osnovni pojmovi i principi kinezometrije, Vrste kineziometrijskih mjerenja (antropometrijska, motorička, funkcionalna, biomehanička), Standardizacija mjernih postupaka, Vrste i karakteristike mjernih instrumenata, Metode obrade i interpretacije podataka, Primjena rezultata mjerenja u planiranju i evaluaciji sportskih aktivnosti.

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Podučavanje ove oblasti treba biti zasnovano na kombinaciji teorijske nastave i praktičnih vježbi, pri čemu se naglasak stavlja na iskustveno učenje. U uvodnom dijelu koristi se diskusija i analiza primjera iz prakse radi razumijevanja značaja mjerenja u kineziologiji. U praktičnom dijelu nastave učenici aktivno učestvuju u demonstraciji i izvođenju mjerenja, rotirajući uloge između onih koji mjere, onih koji su ispitanici i onih koji bilježe podatke. Posebna pažnja posvećuje se sigurnosti i pravilnom rukovanju opremom, kao i poštivanju etičkih principa u mjerenju. Rezultati mjerenja se zajednički analiziraju, a učenici se podstiču da predlažu zaključke i povezuju ih sa prethodnim teorijskim znanjem. Savremena koncepcija učenja podrazumijeva problemski orijentisanu nastavu, gdje učenici rješavaju stvarne ili simulirane probleme iz sportskog i zdravstvenog konteksta, koristeći mjerenja kao osnovu za odluke.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Kineziometrijska mjerenja imaju za cilj da učenik primjenom prethodno stečenih znanja iz nastavnih predmeta Biologija, Sport, Osnove sportske pripreme, Informatika usvoji znanja o faktorima koji mogu uticati na sam proces provedbe mjerenja, karakteristike mjerenja, analizu i predstavljanje rezultata sprovedenog mjerenja.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Zdravstvena i kineziološka kompetencija – razumijevanje važnosti objektivnog mjerenja u procjeni tjelesnih sposobnosti i zdravstvenog stanja,

Digitalna kompetencija – primjena softverskih alata za obradu i vizualizaciju podataka,

Socijalna i građanska kompetencija – saradnja u timskom okruženju, poštivanje pravila i etičkih standarda mjerenja,

Samoregulacija i lični razvoj – praćenje i evaluacija vlastitog napretka i fizičkih sposobnosti.

D. Mentalno zdravlje

D.IV.1 Procjenjuje uticaj mentalnog zdravlja na razvoj ličnosti.

D.IV.1.1 Prepoznaje značaj rada na sebi i razvija svijest o odgovornosti za očuvanje mentalnog zdravlja.

D.IV.1.2 Povezuje mentalno zdravlje sa razvojem ličnih potencijala i kvalitetom života.

D.IV.1.3 Primjenjuje usvojena znanja, navike i vještine u očuvanju mentalnog i ukupnog zdravlja.

D.IV.2. Prepoznaje stres kao važan faktor narušavanja mentalnog zdravlja.

D.IV.2.1 Identifikuje izvore i rane znakove stresa.

D.IV.2.2 Primjenjuje efikasne tehnike prevencije i upravljanja stresom.

D.IV.2.3 Procjenjuje posljedice hroničnog stresa na fizičko i mentalno zdravlje.

D.IV.3. Analizira uticaj spolnog ponašanja na mentalno zdravlje.

D.IV.3.1 Objašnjava značaj spolno odgovornog ponašanja i prepoznaje njegove ključne elemente.

D.IV.3.2 Razlikuje odgovorno od neodgovornog spolnog ponašanja u kontekstu mentalnog zdravlja.

D.IV.3.3 Identificira psihološke i socijalne posljedice odgovornog i neodgovornog spolnog ponašanja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Mentalno zdravlje, zdravlje, stres, zdravi partnerski odnosi, socijalne uloge, društvo, razvoj ličnih kompetencija, spolno ponašanje, spolno prenosive bolesti, planiranje porodice, socijalne i kulturne vrijednosti vezane uz spolnost.

PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA UČENJA

1. Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja tematske cjeline – metodičke smjernice

Učenicima je potrebno omogućiti otvorenu, sigurnu i nenametljivu komunikaciju o temama spolnog ponašanja, uz poštovanje privatnosti i etičkih standarda. Nastavu je poželjno realizirati kroz kombinaciju diskusija, studija slučaja i simulacija situacija kako bi učenici mogli razmotriti posljedice odgovornog i neodgovornog ponašanja. Korisno je koristiti interdisciplinarni pristup, povezujući naučeno iz Biologije, Psihologije i Sociologije radi razumijevanja fizioloških, emocionalnih i društvenih aspekata spolnog ponašanja. Posebnu pažnju treba posvetiti razvijanju kritičkog mišljenja, sposobnosti donošenja informisanih odluka te jačanju empatije i poštovanja prema sebi i drugima. Primjenjivati istraživačke metode poput proučavanja literature i vođenja intervjua (npr. sa stručnjacima) kako bi učenici sagledali veze između spolnog ponašanja i mentalnog zdravlja. Organizovati radionice i diskusije koje promovišu važnost emocionalne odgovornosti u partnerskim odnosima. Uključiti primjere pozitivnih praksi i strategija za očuvanje mentalnog zdravlja kroz spolno odgovorno ponašanje. Naglasiti razvoj komunikacijskih i socijalnih vještina kao ključnih za održavanje zdravih odnosa.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetne korelacije

Mentalno zdravlje ima za cilj da učenik primjenom prethodno stečenih znanja iz Biologije, Sporta i Osnova sportske pripreme usvoji znanja o faktorima koji mogu uticati na mentalno zdravlje, tj. pojavu bolesti i metodama za unapređenje, promociju zdravlja i sprečavanje bolesti, dajući kvalitetnu osnovu za nastavak školovanja na studiju zdravstvenog usmjerenja.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Zdravstvena kompetencija – učenici uče kako prepoznati i izbjegavati rizična ponašanja, te kako zaštititi vlastito spolno i mentalno zdravlje. Razvijaju znanje o preventivnim mjerama i tehnikama koje pomažu u održavanju emocionalne i psihološke ravnoteže. Sticanjem ovih vještina postaju sposobni da prepoznaju rane znakove narušavanja zdravlja i blagovremeno potraže podršku, čime se smanjuje rizik od dugoročnih posljedica po mentalno i fizičko zdravlje.

Socijalna i građanska kompetencija – učenici stiču znanja i vještine koje im pomažu da razumiju širi društveni i kulturni kontekst spolnog ponašanja. Razvijaju osjećaj odgovornosti prema zajednici kroz promicanje zdravih životnih stilova, poštovanje zakonskih i etičkih normi te prepoznavanje posljedica rizičnog ponašanja na društvenu dobrobit. Time uče kako individualne odluke imaju kolektivni odjek i kako vlastito ponašanje može biti primjer drugima.

Kritičko mišljenje i rješavanje problema - učenici razvijaju sposobnost analiziranja i procjene informacija vezanih uz spolno i mentalno zdravlje, posebno u vremenu kada su izloženi brojnim, često kontradiktornim porukama iz medija i okoline. Kroz rad na ovoj temi uče kako prepoznati vjerodostojne izvore, povezati uzroke i posljedice ponašanja, te donijeti odluke zasnovane na relevantnim podacima. Time jačaju sposobnost sagledavanja problema iz više perspektiva i traženja konstruktivnih rješenja.

PK5 – Učenje i podučavanje

Učenje i podučavanje u nastavnom predmetu Medicinska antropologija započinje iskustvenim učenjem, koje se nadovezuje na učenje putem otkrivanja. Proces kreće od onoga što učenici već znaju i doživljavaju u svakodnevnom životu. Ta se iskustva povezuju s novim informacijama, proširuju i sistematizuju kroz rad na konkretnim primjerima. Time se omogućava prepoznavanje osnovnih principa i zakonitosti koji stoje iza bioloških i medicinsko – antropoloških pojava. Središnji element učenja u ovom nastavnom predmetu je istraživački pristup. Učenici počinju proces posmatranjem određene pojave ili procesa. Na osnovu opažanja postavljaju istraživačka pitanja i definišu hipoteze koje predstavljaju moguće objašnjenje. Slijedi planiranje načina testiranja hipoteza, provođenje eksperimenta ili prikupljanje podataka, njihova analiza, te donošenje zaključaka. Rezultati se zatim predstavljaju u pisanom ili usmenom obliku.

Nastavnik ima ulogu facilitatora – on usmjerava proces, motiviše učenike, osigurava potrebne resurse i potiče kritičko promišljanje, ali ne daje gotova rješenja. Time se razvija samostalnost učenika i odgovornost za vlastito učenje. Kroz istraživačko učenje učenici razvijaju: preciznost opažanja i mjerenja, prepoznavanje uzročno-posljedičnih veza, logičko i analitičko razmišljanje, sposobnost argumentacije stavova, jezičke i komunikacijske kompetencije.

Dobro postavljeno istraživačko pitanje je konkretno, mjerljivo i usmjereno na povezanost između dvije ili više varijabli (npr. „Kako promjena u prehrambenim navikama utiče na učestalost određenih bolesti u populaciji?“). Planiranje istraživanja uključuje odabir metode, određivanje potrebnih materijala i instrumenata, te definisanje kriterija za prikupljanje i obradu podataka. Faza zaključivanja zahtijeva analizu, sintezu i evaluaciju. Saradničko učenje temelji se na interakciji među učenicima. Razmjena ideja i iskustava potiče razvoj socijalnih vještina, međusobnog uvažavanja i zajedničkog rješavanja problema. Učenici uče preuzimati odgovornost ne samo za vlastiti rad, nego i za doprinos grupi.

Projektno učenje povezuje nastavne sadržaje Medicinske antropologije s drugim nastavnim predmetima, kao i sa stvarnim životom. Projekti mogu obuhvatati teme poput javnog zdravlja, tradicionalnih medicinskih praksi, uticaja okolinskih faktora na zdravlje ili socio – kulturnih aspekata bolesti. Projekti razvijaju planerske i organizacijske vještine, potiču kreativnost i omogućuju primjenu znanja u praktičnom kontekstu.

Raznolikost izvora znanja je ključna: izvorna stvarnost (posmatranje stvarnih pojava i procesa), digitalni resursi (interaktivne simulacije, baze podataka, virtualne laboratorije), modeli i makete (uključujući one koje izrađuju učenici). Takvo okruženje potiče znatiželju i motivaciju te omogućava učenicima da povežu teoriju i praksu.

Nastavnik ima zadatak stvoriti afirmativno i sigurno okruženje u kojem učenici slobodno iznose ideje, postavljaju pitanja i preuzimaju inicijativu. Svi učenici trebaju imati osjećaj pripadnosti i podrške, a svaka ideja se treba uvažavati. Nastavnik potiče učenike na samoprocjenu i refleksiju o vlastitom napretku. Nastava se prilagođava potrebama učenika kroz: diferencirane ciljeve učenja, prilagođene sadržaje i metode, različite strategije vrednovanja. Kod učenika s teškoćama koriste se prilagođena nastavna sredstva, dodatno vrijeme za izvršavanje zadataka i asistivna tehnologija. Kod nadarenih učenika potiče se istraživanje složenijih tema, dodatni projekti i mentorstvo. Cilj je osigurati maksimalan razvoj potencijala svakog učenika.

Učenje i podučavanje u Medicinskoj antropologiji kombinuje iskustveno i istraživačko učenje, saradnju, interdisciplinarnost i praktičnu primjenu znanja. Takav pristup razvija kod učenika ne samo razumijevanje bioloških i medicinsko – antropoloških procesa, nego i sposobnost kritičkog razmišljanja, kreativnog rješavanja problema i odgovornog djelovanja u društvu. Time se postavljaju temelji za cjeloživotno učenje i aktivno građanstvo, što je u skladu s ciljevima savremenog obrazovanja.

PK6 – Vrednovanje u predmetnom kurikulumu

Vrednovanje u nastavi Medicinske antropologije predstavlja kontinuiran, raznovrstan i redovan proces koji prati napredak učenika tokom cijele školske godine. Njegova osnovna svrha nije samo dodjeljivanje ocjena, već i praćenje individualnog razvoja svakog učenika, pružanje smjernica i podsticaja za ostvarenje njihovog punog potencijala, u skladu s interesima i sposobnostima. U tom procesu aktivno učestvuju i sami učenici, čime se jača njihova samorefleksija i odgovornost za vlastito učenje. U nastavnom predmetu Medicinska antropologija primjenjuju se tri osnovna pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog. Vrednovanje za učenje ima karakter formativnog praćenja u kojem nastavnik kontinuirano prati napredak učenika i daje mu pravovremene povratne informacije o uspjehu i nedostacima, usmjeravajući ga ka daljem napredovanju. Ova vrsta vrednovanja ne rezultira ocjenom, već kvalitetnom povratnom informacijom fokusiranom na razvoj učenika u odnosu na njegove ranije rezultate, a ne u poređenju s drugima.

U procesu vrednovanja Medicinske antropologije koriste se dva ključna elementa: usvojenost koncepata nastavnog predmeta i razvoj prirodnonaučnih kompetencija. Usvojenost koncepata podrazumijeva razumijevanje i primjenu znanja sa svih kognitivnih nivoa, uključujući poznavanje stručnih pojmova, objašnjavanje međuzavisnosti bioloških i društvenih fenomena te rješavanje problemskih zadataka koji proizlaze iz svakodnevnog života. Prirodnonaučne kompetencije obuhvataju praktične vještine i sposobnosti, kao i sposobnost primjene teorijskih znanja kroz različite oblike praktičnih radova, istraživanja, prezentacije i analize.

Sumativno vrednovanje, odnosno vrednovanje naučenog, provodi se prema jasno definisanim kriterijima koji se temelje na odgojno – obrazovnim ishodima. Pri tome se koriste raznovrsne metode kako bi svaki učenik imao priliku pokazati svoje kompetencije na najprikladniji način. Osim tradicionalnih usmenih i pisanih provjera, vrednovanje obuhvata i učeničke radove, portfolioje, referate, seminarske radove i druge aktivnosti koje omogućavaju dublje sagledavanje znanja, vještina i stavova.

Posebnu važnost ima kvalitativno praćenje napredovanja učenika kroz bilješke nastavnika koje detaljno opisuju njihove jake strane, procjenu kreativnog i samostalnog mišljenja, sposobnost saradnje, donošenje odluka te razvijanje socijalnih i komunikacijskih vještina. Ove bilješke predstavljaju dragocjenu povratnu informaciju i za učenike i za njihove roditelje, pružajući jasnu sliku o ostvarenim postignućima i smjeru daljeg razvoja.

Vrednovanje je usmjereno i na razvoj temeljnih kompetencija poput odgovornosti, samoinicijativnosti, samoregulacije, kao i komunikacije i saradnje. Učenici se uče da preuzimaju odgovornost za vlastite obaveze, planiraju i prate vlastiti napredak, te aktivno i konstruktivno učestvuju u timskom radu i međusobnoj podršci. U nastavi se podstiče i vrednovanje kao učenje, gdje učenici kroz samovrednovanje i međuvršnjačko vrednovanje aktivno učestvuju u ocjenjivanju svog rada uz kontinuiranu podršku nastavnika. Time se razvija autonomija i sposobnost samoregulacije učenja, što je ključno za cjeloživotni obrazovni put.

Jasni kriteriji i rubrike za vrednovanje osiguravaju transparentnost procesa i pomažu učenicima da razumiju šta se od njih očekuje, te omogućavaju objektivnu i pravednu ocjenu njihovih postignuća. Nastavnik kontinuirano prati i usavršava ove kriterije kako bi što bolje odgovarali potrebama učenika i zahtjevima savremenog obrazovanja.

U konačnici, svrha vrednovanja u nastavnom predmetu Medicinska antropologija je da učenike motiviše, podstakne na dalji rad i pomogne im da razviju znanja, vještine i stavove neophodne za razumijevanje kompleksnih odnosa između kulture, zdravlja i društva, te da budu odgovorni i kompetentni građani.

Profil i stručna sprema

- VII stepen stručne spreme (profesor fizičkog vaspitanja, profesor za fizičku kulturu, profesor sporta i tjelesnog odgoja),
- Magistar nauka/magistar struke u oblasti sporta i tjelesnog odgoja.